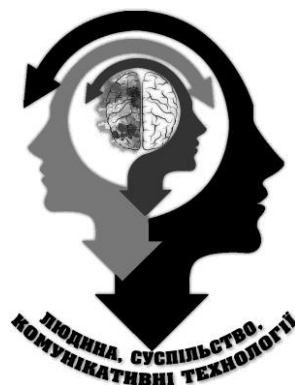

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ

ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ІМ. Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. М. П. ДРАГОМАНОВА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

**VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ,
ПРИСВЯЧЕНА 90-РІЧЧЮ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

**ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО,
КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ**

**МАТЕРІАЛИ VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE VIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE “A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE
TECHNOLOGIES”**

Харків
2020

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С. В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту;

Андрущенко В. П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Редакційна колегія:

- Бутько Т. В.** – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ
Лаврухін О. В. – д-р техн. наук, професор, чл.-кор. ТАУ, академік МАБЖ
Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ
Бакланов О. М. – д-р хім. наук, професор
Ватуля Г. Л. – д-р техн. наук, професор
Калабухін Ю. Є. – д-р техн. наук, професор
Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор
Панков Г. Д. – д-р філос. наук, професор
Петрушов В. М. – д-р філос. наук, професор
Рассоха І. М. – д-р філос. наук, професор
Близнюк Л. М. – канд. філол. наук, доцент
Даніл'ян В. О. – канд. філос. наук, доцент
Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ
Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент
Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент
Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент
Прогонний О. М. – канд. техн. наук, доцент
Скорик О. О. – канд. техн. наук, доцент
Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент
Алексєєнко Н. В. – старш. викладач

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 7 від 21.09.2020 р.)

Л 93 Людина, суспільство, комунікативні технології : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої 90-річчю Українського державного університету залізничного транспорту, 15–16 жовтня 2020 р. Харків : ДІСА ПЛЮС, 2020. 295 с.
ISBN 978-617-7927-35-7

УДК 740+656+338

Друкується в авторській редакції

ISBN 978-617-7927-35-7

© Авторський колектив, 2020

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

АБАШНІК В.О., *д. філос. н., професор, Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна м. Харків, Україна*

ЕДМУНД ГУССЕРЛЬ У ФІЛОСОФІЇ ІСИДОРА ПРОДАНА (1854–1919/20)

На початку 20-го ст. філософські праці відомих європейських мислителів часто ставали предметом обговорення не лише серед носіїв певної мови (німецької, англійської, французької тощо), але також у інших країнах Європи та світу. Цьому сприяло знання філософами цих країн іноземних мов. Серед таких філософів був також Ісидор Савич Продан (1854–1919/20), який в 1906–1916 рр. викладав філософські дисципліни у Харківському університеті [2; 3]. Він походив із родини православного священика у містечку Підзахаричі (сьогодні Путильський район) на Буковині [1]. У 1872 р. він з успіхом закінчив курс навчання у Чернівецькій гімназії, а потім у 1872–1875 рр. вивчав психологію та філософію у Віденському університеті. З 1875 р. по 1905 р. Ісидор Продан читав філософські дисципліни, зокрема і логіку, а також німецьку і латинські мови у різних навчальних закладах Молдови (Кишинів), Прибалтики (Рига, Тарту), Росії (Москва), України (Ізмаїл) [4].

В 1906 р. Ісидор Продан захистив свою двохтомну працю «Про пам'ять» (1904–1905) в якості магістерської дисертації в університеті імені Святого Володимира у Києві. Позитивні рецензії на цю роботу написали відомі київські професори О.М. Гіляров (1856–1938) та Г.І. Челпанов (1862–1936). Після цього він був приват-доцентом філософії у Харківському університеті, де викладав різні курси, зокрема «історію давньої філософії», «загальну педагогіку» тощо [5, с. 3]. В цей час Ісидор Продан звертався до спадщини українського класика Г.С. Сковороди [1], працював над творами Г.В. Ляйбніця та розробив свій проект «еволюційної монадології» [10]. Будучи прихильником філософії «здорового глузду» (Томас Рід), він оприлюднив декілька робіт [7; 8], в яких захищав свою філософську позицію від критики [9], а також сам виступав з критикою Канта та «неокантіанства». Зокрема це були «Правда про Канта» (1914), «Філософія та здоровий глузд» (1914) та інші праці.

У творах Ісидор Продан також аналізував філософські позиції своїх сучасників, серед яких важливе місце займав австрійсько-німецький мислитель Едмунд Густав Альбрехт Гуссерль (Edmund Gustav Albrecht Husserl, 1859–1938), котрий в свою чергу був засновником феноменології. Серед робіт Едмунда Гуссерля, до яких звертався харківський філософ, були «Логічні

дослідження» (1900–1901) в двох томах [6, с. 98]. У цьому відношенні важливу роль відіграла праця «Пізнання та його об'єкт» (1913) Ісидора Продана, у передмові до якої він вказував на свій «...метод дослідження, котрий до сих пір лише у англійців та шотландців використовувався з успіхом» [6, с. X]. Таким чином, харківський філософ наголошував на особливостях цієї роботи.

Фундаментальна монографія «Пізнання та його об'єкт» (1913) Ісидора Продана складається із одинадцяти глав, в яких він звертається до позиції Едмунда Гуссерля в різних аспектах. При цьому харківський філософ називає його серед «...нових прихильників гносеологічного ідеалізму» [6, с. 344], маючи на увазі відому традицію Й.Г. Фіхте та його послідовників. Названі та інші публікації засновника феноменології займають важливе місце у третій главі даної роботи Ісидора Продана під назвою «III. Виникнення суджень та їх оцінка» [6, с. 63–102].

У третій главі своєї роботи Ісидор Продан розглядає різні критерії істини, починаючи від одного із найдавніших критеріїв – «Сам сказав», тобто виразу прихильників Піфагора, котрі так апелювали до авторитету свого вчителя [6, с. 86]. Критерії істини харківський філософ аналізує з різних сторін, при цьому він особливо негативно ставиться до відповідної позиції Іммануїла Канта та його формально-логічного критерію й пише: «Але кожному відомо, що формальна правильність мислення та умовиводу (тобто слідування всім правилам логіки) ще зовсім не доводить істинності виводу. Останній може бути й хибним, якщо той, хто розмірковував, виходив із хибних посилянь чи аргументів» [6, с. 92].

У «§14. Цінність різних критеріїв істини» третьої глави роботи «Пізнання та його об'єкт» (1913) Ісидор Продан ще раз коротко перераховує проаналізовані ним критерії істини, при цьому зупиняється на восьми найголовніших критеріях [6, с. 96–99]. Його головна увага націлена тут на сьомий критерій істини: «Відповідність пізнання та дійсності» [6, с. 98]. Серед прихильників цього критерію істини Продан називає як античних мислителів (Аристотель, Епікур), так і філософів Нового часу (Спіноза, Гассенді, Локк, Ляйбніц) й представників 19-го століття (Шопенгауер, Тренделенбург). До них зараховано також Едмунда Гуссерля [6, с. 98], хоча тут є один важливий нюанс.

На думку Ісидора Продана, останній критерій істини не визнають скептики, кантіанці та представники суб'єктивного ідеалізму: «Пояснюється це тим, що сама дійсність, або реальне буття, ними або не визнається як дещо самостійне, котре не залежить від пізнавального духу, або ж речі («речі в собі» Канта) в цій дійсності вважаються таким, яких не можна пізнати. Тоді, зрозуміло, не може бути й мови про відповідність або узгодження нашого пізнання з речами та відносинами цієї дійсності» [6, с. 98–99]. При цьому

харківський філософ згадує, що деякі філософи, зокрема Едмунд Гуссерль, хотіли б примирити Канта з цим критерієм: «Так, Гуссерль визначає істину як 'повну відповідність між виказаною думкою та даним переживанням як таким'» [6, с. 99]. Хоча тут слід критично зауважити, що наведена самим Ісидором Проданом німецька цитата із другого тому «Логічних досліджень» (1901) Едмунда Гуссерля у примітці звучить дещо інакше: «Die Wahrheit ist... die volle Uebereinstimmung zwischen Gemeintem und Gegebenen als solchem», тобто: «Істина є... повна відповідність між виказаною думкою та даним/заданим як таким» [6, с. 99]. Тобто, на нашу думку, Ісидор Продан додає від себе психологічний аспект («даним переживанням») у формулювання визначення істини, чого у визначенні самого Едмунда Гуссерля очевидно не спостерігаємо.

Едмунд Гуссерль згадується далі харківським філософом і як прихильник восьмого критерію істини. Про нього Ісидор Продан пише наступне: «*Сократ* та його школа виставили в якості особливого критерію істини – загальне поняття (та відповідність його визначенню). Цей критерій поряд з попереднім визнається також *Гуссерлем*. Безпідставність цього критерію ми доведемо у наступній главі, про поняття (§5)» [6, с. 99]. Дійсно, в указаному параграфі своєї роботи Ісидор Продан повертається до цього критерію істини й наголошує, що «...і загальні, і навіть *найзагальніші поняття* метафізики бувають хибними, оскільки такі поняття одного філософа суперечать поняттям іншого» [6, с. 115].

У параграфі «§15. Що таке істина?» глави «III. Виникнення суджень та їх оцінка» своєї роботи Ісидор Продан також апелює до поглядів Едмунда Гуссерля. Тут він спочатку вказує, «...що пізнання лише намагається досягти *відповідності дійсності*, в іншому випадку це буде не пізнання, а фантазування» [6, с. 101]. При цьому харківський філософ вказує симпатії щодо визначення істини австро-німецьким мислителем й пише: «Так само розуміє істину і *Гуссерль*, говорячи: 'істина вічна, або краще, вона – *ідея*, і як така *перебуває поза часом*'. Істинність притаманна не скороминучому явищу пізнання, а його тотожному змісту ідеальної або загальної сутності'» [6, с. 102].

Таким чином, в якості *основного висновку*, слід вказати на те, що в рамках Харківської університетської філософії на самому початку 20-го ст. відбувалося активне обговорення тогочасних філософських дебатів в Європі та світі. Предметом обговорення були також позиції відомих та видатних мислителів, зокрема Едмунда Гуссерля. При цьому важливу роль в таких дискусіях відігравали праці Ісидора Продана, який не лише приймав участь у цих дебатах завдяки своїм публікаціям, але й знайомив з ними своїх харківських студентів.

Список використаних джерел

1. Абашнік В.О. І.С. Продан (1854–1919/20) про Г.С. Сковороду як філософа. *Григорій Сковорода і проблеми соціального буття. Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції 21 травня 2011 року. Сковородинівка: Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди, 2011. С. 9–10.*
2. Абашник В.А. И.С. Продан (1854–1919/20) как критик И. Канта. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. № 984. Серія «Філософія. Філософські перипетії». Харків, 2011. С. 17–22.*
3. Абашник В.А. Критика неокантианства И.С. Проданом (1854–1919/20). *Гілея: науковий вісник. 2012. Випуск 56 (№1). С. 348–352.*
4. Абашник В.А. Философия «здравого смысла» И.С. Продана и современность. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. № 992. Серія «Філософія. Філософські перипетії». Випуск 45. «Людина у ХХІ столітті: тенденції, засоби і перспективи змін». Харків, 2012. С. 116–121.*
5. Обзорение преподавания предметов и распределения лекций и практических занятий по Историко-филологическому факультету Императорского Харьковского университета на 1911-1912 академический год. Харьков, 1911. 46 с.
6. Продан И.С. Познание и его объект (Оправдание здравого смысла). Харьков: Тип. «Мирный труд», 1913. Часть 1-я. XXVI. 474 с.
7. Продан И.С. Правда о Канте. (Тайна его успеха). Харьков: Епархиальная Типография, 1914. 87 с.
8. Продан И.С. Философия и здравый смысл (Критический этюд). Харьков: Тип. «Мирный труд», 1914. 21 с.
9. Продан И.С. Ответ на рецензию В. Каринского о книге И.С. Продана «Познание и его объект, оправдание здравого смысла». Харьков: Типография «Мирный труд», 1914. 26 с.
10. Abaschnik V.A. «Die neue Evolutionsmonadologie» von Isidor Savvic Prodan (1854–1919). *IX. Internationaler Leibniz-Kongress unter der Schirmherrschaft des Bundespräsidenten. Natur und Subjekt. Vorträge. Hg. v. Herbert Breger, Jürgen Herbst u. Sven Erdner (Hannover, 26. September bis 1. Oktober 2011). Hannover: Druckerei Hartmann, 2011. 1. Teil. S 1–10.*

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

ПРИВІТАННЯ УЧАСТНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ С.В.ЛАНЧЕНКО	3
АБАШНІК В.О. ЕДМУНД ГУССЕРЛЬ У ФІЛОСОФІЇ ІСИДОРА ПРОДАНА (1854–1919/20)	6
АБАШНІК У.В. ВАЛЬТЕР БЕНЬЯМІН (1892–1940) ТА МЕДІА-ФІЛОСОФІЯ	10
АЛЕКСЄЄНКО Н.В. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ	13
АНДРУЩЕНКО В.П. ПЛАГІАТ ТА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЗАГРОЗА НАУКОВОМУ ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ	15
БАБИЧ В.П. ОСНОВЫ РАЗУМНОГО, ЦИВИЛИЗОВАННОГО МЫСЛЕТВОРЧЕСТВА	21
БЛИЗНЮК Л.М. ФЕНОМЕН МОВЛЕННЄВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	31
ГОРОБЧУК Л. М. СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ОСОБИСТОСТІ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ	34
ГРОМОВА О.В. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОЗВИКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	38
ДАНІЛ'ЯН В. О. ДУАЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА НЕДОЛІКИ	41
ДАНІЛ'ЯН В. О. ПРОБЛЕМА СВОБОДИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТВОРЧОСТІ НОРВЕЗЬКОГО ФІЛОСОФА ЛАРСА СВЕНДСЕНА	44
ДАХНІЙ А.Й. Г.С. СКОВОРОДА ТА Т.Г. ШЕВЧЕНКО ЯК ЗАСНОВНИКИ УКРАЇНСЬКОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ	46
ДОВГАНЬ А. О. Н.МАЛЬБРАНШТА ДАВНЬОКИТАЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ	51
ДОЛЬСКАЯ О.О. ФОРМУВАННЯ НАРРАТИВУ ПОСТЛЮДИНИ: РОЗДУМИ ПРО ПІДГРУНТЯ НОВОЇ АТРОПОЛОГІЇ	57
ЗАГРІЙЧУК І. Д. НЕЗАВЕРШЕНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЗАПОРУКА СОЦІАЛЬНОЇ ЗЛАГОДИ	61
ІЛЬІН В.В., ІЛЬІНА А.А. РАЦИОНАЛЬНОСТЬ ПОВЕДЕНИЯ И ПРОБЛЕМА СООТНОШЕНИЯ ЭТИКИ И ЭКОНОМИКИ	65
КАРПЕНКО І.В. «ВЗАЄМНІСТЬ ПЕРСПЕКТИВ» А. ЩЮЦА ЯК МОЖЛИВІСТЬ КОМУНІКАЦІЇ	71
КОЛЕСНИК К.Е. ПРОЕКТ RAIL BALTICA: РОЗБУДОВА ТА ГЕОПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	75
КОЛИЧЕВА Т.В. ГЕШТАЛЬТ-МЕТОДОЛОГІЯ ПІЗНАННЯ ЛЮДСЬКОЇ СУТНОСТІ ЯК ЗАСІБ НАБЛИЖЕННЯ ДО ІДЕНТИЧНОСТІ ІНДИВІДА	81
КОММЕДАЛ О. ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО В НОРВЕГІЇ: ДОСВІД ПРАКТИЧНОГО ВТІЛЕННЯ	84
ЛЕБЕДЄВ В. О. ЖАНР «ТЕМНЕ ФЕНТЕЗІ» У СУЧАСНІЙ МАСОВІЙ КУЛЬТУРІ	87
ЛЮБІВИЙ Я.В. КОНСТРУКТ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ СВОБОДИ У КРИЗОВОМУ СОЦІУМІ	88

Наукове видання

**VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ,
ПРИСВЯЧЕНА 90-РІЧЧЮ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE VIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
“A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES”**

м. Харків, 15–16 жовтня 2020 р.

Відповідальність за наукову достовірність матеріалів та відсутність плагіату
несуть автори

Матеріали публікуються в авторській редакції

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times ET.
Умов. друк. арк. 17,15. Наклад 100 прим. Замов. № 1006/8-20.

Видавництво ТОВ «ДІСА ПЛЮС»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 4047 від 15.04.2011 р.
61029, м. Харків, шосе Салтівське, буд. 154. Тел. (057) 768-03-15,
e-mail: disadruk@gmail.com

Надруковано з готових оригінал-макетів у друкарні ФОП Петров В. В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.
Запис № 2400000000106167 від 08.01.2009 р.
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137, тел. (057) 778-60-34.
e-mail:bookfabrik@mail.ua